

УДК 378.14:378.017.4:316.42(73)

ОРГАНІЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНО-ГРОМАДСЬКОГО НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ КУРІКУЛУМУ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

Ореста Клонцак

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, 79000*

Досліджено шляхи організації академічно-громадського навчання як складової курікулуму навчальних дисциплін в університетах Сполучених Штатів Америки на прикладі Західномічиганського університету. Визначено функції структурних підрозділів університетів США, що відповідають за належний рівень реалізації програм академічно-громадського навчання. Проаналізовано процес створення та організації програм академічно-громадського навчання як складової змісту навчальної дисципліни в університетах США. Особливу увагу приділено рефлексії як ключовому елементу академічно-громадського навчання. З'ясовано, що рефлексивні види діяльності визначають такі критерії, як поєднання здобутого досвіду з навчанням; систематична організація під керівництвом; охоплення зворотного зв'язку й оцінювання; сприяння подальшому дослідженню та переосмисленню цінностей. Доведено, що з метою оволодіння науковими, професійними знаннями й вміннями у процесі виконання суспільно корисних проектів студентам потрібно вести відповідні рефлексивні журнали.

Ключові слова: академічно-громадське навчання, курікулум, університетська освіта, громадська діяльність, рефлексія, рефлексивний журнал, рефлексивні види діяльності.

Поєднання громадської діяльності з навчальним процесом у системі освіти, зокрема вищої, сприяє залученню студентів до суспільного життя держави, розвитку демократичного суспільства. Молодь одержує змогу брати активну участь у житті громади, виявляти та вирішувати її реальні проблеми. У системі вищої освіти США з метою формування у майбутніх фахівців професійної компетентності та громадянської позиції набула поширення практика налагодження взаємозв'язку навчальної та громадської діяльності, відома як академічно-громадське навчання (*academic service-learning*). Програми академічно-громадського навчання є складовою змісту університетської освіти Сполучених Штатів Америки та входять до курікулуму різних навчальних дисциплін. Імплементація цієї освітньої стратегії в університетах передбачає не лише здобування теоретичних професійних знань, а й змогу оволодіння практичними вміннями їхньою застосування. Дослідження американського досвіду організації цієї сучасної освітньої стратегії з метою подальшого творчого її застосування в

університетах України сприятиме розвитку демократичної вітчизняної освіти та підвищенню рівня її якості.

Дослідження різних аспектів організації навчального процесу в системі вищої освіти зарубіжних країн, зокрема Сполучених Штатів Америки, є актуальним для сучасної вітчизняної педагогічної науки у час проведення освітніх реформ. Отож серед українських учених проблеми організації навчального процесу в системі вищої освіти США досліджують О. Гаврилюк, О. Ігнатюк, О. Локшина, М. Нагач, А. Сбруєва, Я. Тікан, С. Федоренко, А. Чучалін тощо. Проте шляхи та методи поєднання навчального процесу і громадської діяльності як складової змісту вищої освіти США не набули системного вивчення в Україні та потребують цілісного дослідження з метою подальшого творчого застосування у вітчизняній педагогічній теорії та практиці. Значний інтерес у цьому контексті становлять праці таких зарубіжних науковців, як Е. Бойер, Р. Брінгл, Дж. Гудлед, Д. Джайлз, Б. Джейкобі, Т. Дінс, Дж. Ейлер, Е. Злотковські, С. Інос, Т. Кайзер, А. Керінс, А. Мун, К. Мортон, Г. Таба, Р. Тайлер, М. Троп, Дж. Хатчер та ін., які досліджують питання організації академічно-громадського навчання в системі вищої освіти США. Також важливе джерело інформації для вивчення зазначеної проблеми становлять інтернет-сайти провідних американських університетів, за допомоги яких можна ознайомитися зі стратегічним баченням реалізації програм академічно-громадського навчання в системі вищої освіти США.

Наша мета – дослідити шляхи організації академічно-громадського навчання як складової курікулуму навчальних дисциплін в університетах США (на прикладі Західномічиганського університету).

Система університетської освіти Сполучених Штатів Америки передбачає застосування програм академічно-громадського навчання, що є складовою курікулуму різних навчальних дисциплін: антропології, біології, комп'ютерних наук, економіки, історії, педагогіки, психології, соціології, медицини, літератури тощо для всіх рівнів підготовки майбутніх фахівців, зокрема молодших спеціалістів, бакалаврів, магістрів. Програми академічно-громадського навчання відрізняються залежно від мети та особливостей діяльності того чи іншого університету, і їх застосовують у державних (Мічиганський державний університет) та приватних університетах США (Стенфордський університет).

З метою ефективної організації та реалізації програм академічно-громадського навчання в системі вищої освіти в університетах США створено спеціалізовані відділи, які функціонують як структурні підрозділи університету. До них належать: “Відділ громадського навчання” (Office of Service-Learning) у Західно-Мічиганському університеті (Western Michigan University); “Центр громадського навчання” (Community Service-Learning

Center) в Університеті Міннесоти (University of Minnesota); “Центр громадського навчання Едварда Гінсберга” (The Edward Ginsberg Center for Community Service and Learning) у Мічиганському університеті (University of Michigan); “Гааський центр з питань громадських робіт” (Haas Center for Public Service) у Стенфордському університеті (Stanford University) тощо. Працівники цих відділів разом із педагогічним персоналом різних факультетів розробляють програми академічно-громадського навчання відповідно до потреб громад.

Наприклад, “Відділ громадського навчання” розробив критерії створення програм академічно-громадського навчання в Західно мічиганському університеті, а саме: сприяння глибшому розумінню студентом курсу навчальної дисципліни; проведення щонайменше 15 год у місяцях виконання громадських робіт; стимулювання студента до критичної рефлексії після виконання громадських робіт; створення програм відповідно до потреб громад; взаємне партнерство між членами громад, студентами, працівниками університету; затвердження навчальних програм викладачами університету; залучення усіх студентів до громадської діяльності [6, с. 1]. Зазначені критерії слугують підґрунтям для створення взаємозв’язку навчальної та громадської діяльності студентів у Західно мічиганському університеті.

Процес організації академічно-громадського навчання як складової курикулуму навчальних дисциплін у Західно Мічиганському університеті передбачає виконання певної послідовності дій. Отож з метою створення успішного проекту академічно-громадського навчання, який входить до програми певної навчальної дисципліни, викладач Західно Мічиганського університету подає до “Відділу громадського навчання” (Office of Service Learning) спеціальну апікаційну форму (Service-Learning course designation request form), яка містить такі показники: назва та мета навчального курсу; власне бачення проекту; кількість годин, необхідних для громадської діяльності студента; кількість бажаних громад-партнерів, з якими заплановано співпрацювати кожного семестру; метод рефлексії, який буде застосовано; попередній досвід надання послуг громадам; потреба в наданні фахівця з питань громадського навчання. Важливою умовою участі студента у проекті академічно-громадського навчання є особисте підписання ним згоди (Student participation agreement), у якій чітко зазначено початок та кінець проекту, кінцевий термін виконання завдання, особистий розклад студента, перелік нещасних випадків, у разі виникнення яких діятиме медичне страхування, тощо [5, с. 1].

Під час співпраці з громадською організацією та виконання соціально значущих робіт відповідно до проекту академічно-громадського навчання студент кожного разу після виконання завдань у громаді заповнює документ у формі таблиці (Time log with partner evaluation of student), яка охоплює таку

інформацію, як дата і час виконання громадських доручень; кількість годин громадської діяльності (загалом повинна становити 15 год); вид громадської діяльності та короткий опис виконаної роботи; перелік колег, які співпрацювали зі студентом. Член громадської організації, відповідальний за виконання цього проекту академічно-громадського навчання кожного разу своїм підписом засвідчує об'єктивність записаної студентом інформації та виставляє йому свою оцінку за шкалою від 1 до 5 з урахуванням таких критеріїв як пунктуальність, надійність, ввічливість, відкритість до навчання тощо [4, с. 1].

Проаналізувавши програму навчальної дисципліни “Здоров’я та благополуччя” (Health and Wellbeing) Західно Мічиганського університету, складовою якої є академічно-громадське навчання, ми дійшли таких висновків: досягнення ефективності навчального процесу у вищій школі передбачає поєднання аудиторних занять та громадської діяльності студентів. У програмі чітко визначено кількість балів, яку студент може отримати за різні види завдань, а також передбачено зменшення кількості балів за пропуски занять. Відповідно до програми навчальної дисципліни “Здоров’я та благополуччя” на виконання проекту академічно-громадського навчання студентам виокремлено 10 тижнів (з третього по дванадцятий); загальна кількість годин громадської діяльності повинна становити не менш ніж 15. Оскільки необхідним елементом успішного академічно-громадського навчання є рефлексія, то протягом зазначеного часу студент повинен заповнити 10 рефлексивних журналів (reflection journals), кожен з яких оцінюють у 20 балів [3, с. 10–12].

Наголосимо, що рефлексивні види діяльності (reflection activities) утворюють так званий місток між виконаною громадською роботою та змістом курсу навчальної дисципліни і спрямовують увагу студента на власну інтерпретацію певних подій, а також забезпечують засоби для нового трактування виконаної громадської роботи [2, с. 180]. Рефлексивні види діяльності визначають такі критерії: поєднання студентами здобутого досвіду з навчанням; систематична організація рефлексії під педагогічним керівництвом; налагодження викладачем зворотного зв’язку й оцінювання; сприяння подальшому дослідженню студентів та переосмисленню ними цінностей [1, с. 115–116].

Оскільки рефлексія є вагомим елементом академічно-громадського навчання, у процесі організації цієї освітньої стратегії застосовують різні форми рефлексивної діяльності (читання, письмо, усно тощо). Однак найпоширенішим видом рефлексивної діяльності є виконання письмових робіт, оскільки ця форма навчальної діяльності дає змогу студентам краще осмислити і зрозуміти окреслену відповідно до мети проблематику, сприяє пошуку нових шляхів її вирішення, допомагає їм в усвідомленні взаємозв’язку між вивченим матеріалом, досвідом роботи у громаді та

подальшими діями. Найпоширенішим методом рефлексивної діяльності є ведення журналу. Серед інших способів можна виокремити також виконання науково-дослідних робіт, організацію викладачем дискусій у невеликих групах, підготовку й представлення студентами презентацій перед аудиторією, здійснення рефлексії засобами електронного зв'язку, читання певних книг та написання есе відповідно до прочитаного та виконаної громадської діяльності тощо.

Під час виконання програми академічно-громадського навчання в контексті відповідного освітнього курсу студент зобов'язаний вести рефлексивний журнал, записуючи свої думки щодо виконаної громадської діяльності. Викладач чи представник громадської організації періодично переглядає журнал, виставляючи оцінку, якщо це передбачено вимогами курікулуму вищого навчального закладу. Згодом на підставі зібраної в журналі інформації студенти виконують інші рефлексивні види діяльності: науково-дослідну роботу чи презентацію своєї діяльності з власними думками, пропозиціями, шляхами вирішення проблеми [2, с. 181].

Програма навчальної дисципліни “Здоров’я та благополуччя” (Health and Wellbeing) Західно Мічиганського університету охоплює розроблені конкретні щотижневі завдання для студентів, термін їхнього виконання та кількість балів, яку студент може одержати. Наприклад, максимальна сума балів за аудиторні заняття та академічно-громадське навчання відповідно до програми зазначеного курсу становить 800, з яких 150 балів студент може одержати за роботу під час аудиторних занять та 650 – за виконання завдань у процесі академічно-громадського навчання (виконання громадської діяльності, яке повинно становити 15 год; ведення рефлексивних журналів; виконання індивідуального плану; презентація результатів та висновків навчання у громадах; відвідуваність та участь у проекті). Навчальна програма дисципліни “Здоров’я та благополуччя” охоплює також питання, які скеровують студента під час написання письмової роботи, рефлексії виконаної громадської діяльності; вимоги до роботи у громаді (сумлінне ставлення й виконання завдань, досягнення мети діяльності; усвідомлення власної відповідальності за результати діяльності; продуманий вибір доцільних методів; правильний розподіл годин; належний зовнішній вигляд тощо); вимоги до оформлення студентом індивідуального плану, презентації змісту й результатів виконаної діяльності перед іншими студентами в аудиторії. У кінці кожної секції таких вимог подана шкала оцінювання (наприклад, презентацію громадської діяльності студента максимально оцінюють у 50 балів, з яких 15 балів становить релевантність та повне розкриття теми; 15 балів – креативність студента, використання різних засобів у презентації; 10 – вміння працювати у команді; 10 – тривалість презентації, яка повинна становити від 15 до 20 хв) [3, с. 17].

У системі вищої освіти США, зокрема університетської, студенти мають змогу обирати певну програму академічно-громадського навчання, інтегровану до тієї чи іншої навчальної дисципліни, що входить у навчальний план професійної підготовки майбутніх фахівців. Метою організації цієї освітньої стратегії є формування наукових, професійних знань та умінь студентів у процесі їхньої активної участі в суспільно корисних проектах.

Отже, програми академічно-громадського навчання є складовою курикулуму вищої освіти, зокрема, програм різних навчальних дисциплін в університетах США – антропології, біології, економіки, історії, педагогіки, психології, соціології, медицини тощо. За належний рівень організації програм академічно-громадського навчання відповідають спеціалізовані відділи, що функціонують як структурні підрозділи університетів. Ці відділи розробляють критерії щодо створення програм академічно-громадського навчання в їхньому університеті; налагоджують ефективну співпрацю між викладачами, представниками громадських організацій, студентами; розробляють програми академічно-громадського навчання, які становлять складову курикулуму навчальних дисциплін в університеті.

На прикладі аналізу програми навчальної дисципліни Західно Мічиганського університету “Здоров’я та благополуччя” розкрито особливості організації академічно-громадського навчання студентів. У цьому контексті зазначена програма передбачає поєднання певної кількості аудиторних годин та годин виконання громадських робіт; визначення мети та детальне планування завдань під час виконання громадських робіт відповідно до мети курсу навчальної дисципліни та потреб громад; розподіл балів за кожен вид діяльності; запропоновані види рефлексивної діяльності; перелік запитань для ефективної рефлексії.

-
1. *Bringle R. G. A Service-Learning Curriculum for Faculty / R. G. Bringle, J. A. Hatcher // Michigan Journal of Community Service Learning. – Fall, 1995. – P. 112–122.*
  2. *Bringle R. G. Reflection in Service Learning: Making Meaning of Experience / R. G. Bringle, J. A. Hatcher // Educational Horizons. – Summer 1999. – P. 179–185.*
  3. *Sample service-learning course syllabus: Health and Wellbeing, Spring 2013. Western Michigan University [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wmich.edu/sites/default/files/attachments/u520/2015/Sample%20syllabus%20-%20Health%20and%20Wellbeing.pdf>.*
  4. *Sample time log with partner evaluation of student. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :*

- <http://www.wmich.edu/sites/default/files/attachments/u520/2015/Sample%20time%20log%20with%20partner%20evaluation%20%28of%20student%29.pdf>
5. Student participation agreement. Western Michigan University. Office of Service-Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wmich.edu/sites/default/files/attachments/u520/2015/Student%20participation%20agreement.pdf>.
  6. The criteria for the service-learning course designations. Western Michigan University [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wmich.edu/servicelearning/about/criteria>.

Стаття: надійшла до редколегії 29.11.2016

доопрацьована 29.03.2017

прийнята до друку 26.04.2017

THE ORGANIZATION OF ACADEMIC SERVICE-LEARNING AS A COMPONENT OF CURRICULUM IN THE UNIVERSITIES OF THE USA

Oresta Klontsak

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA – 79005*

The ways of organization of academic service-learning as a component of the curriculum of different academic disciplines at Universities of the United States of America are investigated on the example of Western Michigan University. Special centers which are responsible for the organization and realization of academic service-learning are established at many Universities of the USA, for example, “Office of Service-Learning” at Western Michigan University; “Community Service-Learning Center” at the University of Minnesota; “The Edward Ginsberg Center for Community Service and Learning” at University of Michigan; “Haas Center for Public Service” at Stanford University etc. The functions of these University departments which are responsible for the implementation of academic service-learning are studied and highlighted in the article.

Moreover, the process of creation and organization of academic service-learning programs as a component of contents of academic disciplines at Universities of the USA is analyzed. Particular attention is paid to reflection as the most important element of academic service-learning. The article specifies on reflective activities, which are determined by such criteria as combining the gained experience with learning; systematic organization under supervision; reflection and evaluation; promoting further research and reconsideration of values. For the purpose of mastering scientific, professional knowledge and skills in the process of implementation of community service projects students must maintain appropriate reflective journals. Students keep reflective journals under the supervision of a member of community organization who evaluates it. After completing social activities student should present the results of own project to University staff that makes the final evaluation of student’s gained knowledge and skills.

Key words: academic service-learning, curriculum, University education, social activities, reflection, reflection journal, reflection activities.